

Интервју: Мирослав Лајчак, високи представник/специјални представник ЕУ у БиХ: “У БиХ нико не говори пуну истину”

Високи представник, Мирослав Лајчак, за Старт резимира протеклу 2007. годину и објашњава како смо и зашто заслужили фамозни параф, како се осјећао у Станковићевом друштву, можемо ли очекивати нова поскупљења, када ћемо постати дио Европе, како грађани треба да комуницирају са политичарима, како премијери треба да комуницирају са новинарима...

Разговор водио: Селведин Авдић

Старт: Проглашени сте за личност године, заједно са Додиковим бизнисменом Станковићем и извјесним новинаром Солдом. Први је повезан са готово свим милионским трансакцијама премијера РС, а други није претјерано познат широком кругу читалаца. Како сте се осјећали у њиховом друштву?

Мирослав Лајчак: Избор лауреата је, мислим, питање за комисију која је уручила признања. Мени је драго да је редакција Независних новина изабрала мене, захваљујући томе да промовишем консензус у овој земљи и то је за мене разлог због којег сам прихватио ову премију. Имају они разлог зашто и по којем критеријуму су изабрали новинара и предузетника, али то је питање за њих.

Старт: Зато смо ми питали како сте се Ви осјећали у њиховом друштву?

Мирослав Лајчак: Осјећао сам се потпуно нормално.

Старт: Да ли сте питали о каквим се особама ради прије него што сте примили награду?

Мирослав Лајчак: Логично. Не могу да примим награду без тога.

Старт: Не може Вам се замјерити Ваша импресивна енергија и елан, али истовремено сте исказали недоследност у спровођењу одлука. Зашто сте одустали од првобитног приједлога пословника о раду парламента?

Мирослав Лајчак: Свјестан сам мог мандата и овлаштења, као и да ова земља једног дана мора бити нормална у смислу потпуне одговорности за своје одлуке. Међународна заједница мора водити ову земљу према томе. Мислим да је боље да моје одлуке нису 100 посто идеалне, нека су 95 посто идеалне, али да су домаћи продукт. Политичари се морају навићи да треба да одустану од екстремистичких захтјева и да се договарају.

Старт: У јавности се, ипак, стекао утисак да сте попустили екстремистичким захтјевима?

Мирослав Лајчак: Нисам попустио екстремистичким захтјевима. Ја сам у почетку рекао да ја могу прихватити оно што испуњава моје захтјеве, да документ ускладе са Уставом, и да он, наравно, има подршку свих политичких партија. Та три услова су била испуњена, и ја бих био малициозан да сам реаговао на било који други начин. Мени је заиста драго да су политичари постигли тај договор који побољшава рад Парламента.

Старт: Да ли сте очекивали овако компликовану политичку ситуацију када сте се припремали за преузимање дужности?

Мирослав Лајчак: Нема нити једног елемента који би био изненађење за мене. Све те факторе сам очекивао. Са друге стране, дубина тих проблема је била већа у многим елементима

него што сам мислио. Много више енергије треба да се уложи да би се добио неки резултат.

Старт: Шта Вас је нарочито разочарало?

Мирослав Лајчак: Огромно неповјерење. Не можемо доћи до промјена ако кажемо, добро, хајдемо ка промјенама, али ово моје не могу да дам, да одступим. То је тај проблем са којим се боримо на сваком кораку.

Старт: Неколико пута сте идентификовали кривце за одређене ствари. Прошлу годину означили су нескривен криминал, корупција, кризе власти, поскупљења... Можете ли сада рећи ко су главни кривци за такву ситуацију?

Мирослав Лајчак: Политички лидери су ти који су најзаслужнији за све што је успјех и најодговорнији за све што је неуспјех. И немојте очекивати од мене да сад кажем имена. Сваки лидер политичке странке, сваки лидер државне институције, са преузимањем своје позиције преузима и одговорност. И за успјехе и неуспјехе, и то је одговор.

Старт: Да онда преформулишем питање... Чијим повећаним ангажманом би се постојећа ситуација ублажила?

Мирослав Лајчак: Знате да сам изразио незадовољство ефикасношћу рада парламента и владе. Међутим, кључни проблем је поново та атмосфера. То што политичари нису могли да се сретну. Влада није могла да функционише без јасних политичких инструкција. И то није нормално, да су министри, у ствари, делегати својих политичких лидера. Имали смо ситуацију да су политички партнери разговарали само преко медија. Сада имамо редовне састанке. Мислим да су људи схватили колико је то добро и ствари су кренуле напријед.

Старт: Недавно је Федерални парламент разматрао поскупљења, али на сједници није било представника Владе. Како то коментирате?

Мирослав Лајчак: Патолошка ситуација. Свака информација која иде народу треба да буде озбиљна. Политичари олако користе тешке ријечи, као што је било у октобру око рата, људи реагују на то, посебно у земљи каква је БиХ. Политичари треба да два пута размисле прије него што причају. Друго, на сва питања везана за услове живота треба се озбиљно одговорити. Министар мора да буде тај који ће да објасни проблем, какав је разлог, шта људи могу да очекују. Јер то је најелементарнија ствар политичка одговорност.

Старт: Шта кажу Ваши економски савјетници, можемо ли очекивати нова поскупљења?

Мирослав Лајчак: Кажу да су ова задња поскупљења одраз ширег међународног тренда који је касније стигао у БиХ. Значи, да су објективна.

Старт: Да ли можемо очекивати нова?

Мирослав Лајчак: Зависи од тога какве ће бити тенденције у ширем окружењу.

Старт: Значи не ради се о вјештачком напухавању цијена?

Мирослав Лајчак: Не. То је наша процјена.

Старт: Вјерујете ли да ће БиХ потписати Споразум о стабилизацији и придруживању 2008?

Мирослав Лајчак: Да, вјерујем. Сматрам да су сви политички лидери стварно заинтересовани за то. Постоји атмосфера ентузијазма, ових дана је био састанак радне групе. Наравно, ту ће бити проблема. Логично. Ми немамо само реформу полиције, ми имамо још три услова који су везани за то. Немамо баш напредак реформе система јавног емитовања, али је атмосфера та која даје наду. Прије два мјесеца смо се нашли у ситуацији у којој је изгледало као да је ЕУ заинтересована, а Босна одбија.

Старт: Можете ли рећи како је БиХ, усред највеће кризе власти,

одједном добила фамозни параф. Чиме смо то заслужили?

Мирослав Лајчак: Једанаестог октобра сам рекао стоп. Нећу више приморавања, наметања европског пута, јер је то потпуно ненормално. И онда је почео процес који је мање амбициозан, али је изворан, има легитимитет који се базира на подршци свих шест политичких лидера и који одражава политичку ситуацију у овој земљи. То је била Мостарска декларација. Онда је ЕУ рекла, добро, супер, то је мали корак, али нама треба још. Онда смо имали Акциони план из Сарајева који је био управо то што они требају. Значи, успоставила се једна врста дијалога, овдје се нешто постигне ЕУ одмах реагује. Мени је драго да сам ја својим напорима са највишим званичницима ЕУ успио да их убиједим да подрже ту тенденцију...

Старт: Баш ме интересује како сте се, након свог труда, осјећали када су политичари све заслуге приписали себи.

Мирослав Лајчак: Мени је драго због земље. Сваки успјех има пуно очева. Ако се очеви појављују, значи да имамо успјех и то је кључна ствар за мене.

Старт: Како би на основу Мостарске декларације требао изгледати устрој полиције? Али, молим Вас, нека то буде кратко и прецизно објашњење.

Мирослав Лајчак: Елементи Мостарске декларације су да реформа полиције поштује три европска принципа, друго, да ће бити подијељена у двије етапе. Прва етапа је државни ниво, а друга фаза је локални ниво. Да државни ниво треба да се ријеш одмах, што прије, а локални да се организује према уставу ове земље. Тренутно се поштује тренутни устав, а након доношења новог устава ће се промијенити у складу са уставом. И још један кључни елемент је да је то први документ који је коначно добио подршку свих шест политичких партија. Он представља платформу.

Старт: Та платформа ће омогућити да се помире екстремна стајалишта око реформе полиције. Како?

Мирослав Лајчак: Од почетка говорим о томе да имамо атмосферу да су политичари схватили да одбијањем губе, а постизањем компромиса добијају сви. Сад радна група ради на доношењу закона и тај закон мора да задовољи свих шест политичких партнера. То је процес у којем ЕУ посматрају, али сигурно нисмо ти који диктирају.

Старт: Како видите компромис?

Мирослав Лајчак: Прво треба да промијенимо поглед. Да не гледамо на то ко је изгубио, ко добио, ко треба да плаћа политичку цијену. Јер, то је једна потпуно луда филозофија која доминира у јавности, која управо не дозвољава политичарима да се договарају. Значи, не можемо да видимо живот у овој земљи као наставак рата политичким средствима. По принципу, онај који је више спреман на компромис мора да плаћа политичку цијену. Ми треба да промијенимо начин гледања ствари.

Старт: Додик је недавно изјавио да не вјерује да ће БиХ постојати за 10 година. Шта Ви мислите?

Мирослав Лајчак: Ја вјерујем да ће БиХ у то вријеме бити врло близу чланству у ЕУ или члан ЕУ. Ја сам видео ту емисију и контекст у којем је то рекао. Битно је да он каже да БиХ треба да поштује РС и да РС поштује БиХ. Он говори кад нема најава укидања РС, онда неће бити нити најава референдума. Значи, у том контексту треба да видимо те изјаве. Сваки пут у интервјуима сарајевским медијима ја изгледам као заштитник Додика, а у контактима са медијима из Бањалуке изгледам као да браним Хариса Силајџића...

Старт: Молим вас, да ли један озбиљан премијер може себи дозволити такву изјаву, па да ми онда тражимо у каквом контексту ју је рекао?

Мирослав Лајчак: Пуно тога што се дешава у БиХ, у медијском смислу не улази у категорију озбиљности. Нажалост. И зато се трудимо да уведемо ову земљу у европске токове, јер то доноси

више транспарентности, више одговорности. И сада не бих хтио да улазимо даље, јер би то опет довело до онога тај је рекао то, а овај ово, тамо нисте реаговали.

Старт: Недавно је исти премијер пријетио главном уреднику ФТВ-а и нашем колумнисти Бакиру Хаџиомеровићу. Да ли ће ОХР нешто предузети? Јер, била је то врло конкретна пријетња?

Мирослав Лајчак: Мислим да би било добро да се овдје донесе један кодекс понашања политичара према медијима.

Старт: Да ли Ви сматрате да је ово била озбиљна пријетња?

Мирослав Лајчак: Не мислим. Мислим да је то улазило у ону категорију врло озбиљних ријечи које се лако изрекну. Међутим, лидер треба да је лидер, треба да буде примјер.

Старт: Зар не мислите да би неком сада могло пасти на памет да нападне новинара како би помогао свом лидеру? То је озбиљна ствар...

Мирослав Лајчак: Наравно, ја не могу да подржим такве изјаве. Лидер треба да буде примјер, начин како се контролише, то је лидер. И у том смислу ви као медији имате прилику да такве ствари покажете и ставите у контекст.

Старт: Значи, Ви мислите да Хаџиомеровић нема чега да се плаши?

Мирослав Лајчак: Ја мислим да то није озбиљно смишљена пријетња, а са друге стране, има ту доста лудака који вјерују својим лидерима. Ако лидер каже нешто неозбиљно, они то схватају као инструкцију.

Старт: Шта бисте препоручили Хаџиомеровићу?

Мирослав Лајчак: Ја могу да препоручим њему и свим медијима да се баве часно својим послом, да покажу јавности све друштвене појаве које се не смију толерисати. Да на такав начин сви заједно стварамо атмосферу нетолеранције према понашању

политичара које није у складу са елементарном културом.

Старт: Како коментаришете посљедњи састанак Силајџића и генерала Делића? Да ли вјерујете да је то тек грешка кабинета?

Мирослав Лајчак: Мислим да то није урађено да нанесе штету Делићу. Мислим да то одражава постојеће стање у нашем друштву, једнима су оптуженици за ратне злочине хероји, а другима ратни злочинци. И то је, наравно, додатна ствар која компликује стварање једне здраве атмосфере. Наравно да то није смјело да се деси, јер је то јако лоша порука, најприје за припаднике народа над којим је, наводно, почињен злочин. То суд треба да докаже и донесе пресуду, али он јесте оптужен. Још једна ствар у БиХ је да су сви припадници народа осјетљивији према себи него што су осетљиви према осјећањима других... Сви желе да виде тај дио истине који им одговара, а да прећуте дио истине који не улази у њихов концепт. Ту се стварају три истине, нико не лаже, али нико не говори пуну истину и онда се ствара слика конфузије.

Старт: Људи које су Ваши претходници смијенили због опструисања Дејтонског споразума амнестирани су и враћају се на велика врата на босанскохерцеговачку политичку сцену. Тешко је повјеровати да су се у међувремену промијенили.

Мирослав Лајчак: Ја поштујем одлуке мојих претходника, има људи којима је тај рок прошао. Они имају могућност да се врате. Они којима је забрана без ограничења не смију да се врате и ту нема компромиса.

Старт: Како се процјењује тај период?

Мирослав Лајчак: То је био дио одлуке, а на основу чега су они то процијенили, ја не знам, али ја то прихватам као чињеницу. Ја сам овде насљедник.

Старт: Људи говоре да немају за кога гласати. Да ли Ви видите неку политичку снагу у БиХ за коју би гласали?

Мирослав Лајчак: Ја видим огромну фрустрацију грађана и не треба им замјерити на томе. Видим врло малу интеракцију између политичара и грађана, у смислу да се политичари, у много мањој мјери него што је то случај у другим земљама, осјећају под контролом грађана. И, наравно, огромни је утицај политичких странака и на медије и то сви знамо, много више него у другим земљама у региону. Елементи грађанско-цивилног друштва који стварају сцену јавне контроле овдје су слаби и грађани не виде себе као политичку снагу.

Старт: Медији непрестано износе документе о криминалу, али нико не одговара! Како то коментаришете?

Мирослав Лајчак: Нико није досљедан томе. Ако имамо чињенице, треба да се обратимо тужилаштву, али тужилаштво ништа не предузме, онда треба поново медији да покрену питање, зашто се одуговлачи, ништа не предузима... Данас имамо један скандал, али наредни скандал сакриће претходни. Подсјећам вас на пљачку на аеродрому, за њу нико није сносио посљедице, ко је дао оставку? Онда ће се десити нови скандал и опет нико неће сносити посљедице.

Старт: Од када сте дошли, да ли сте икада размишљали да употријебите бонска овлаштења и смјењујете политичаре?

Мирослав Лајчак: Ја користим бонска овлаштења. Више пута сам о томе размишљао и једном сам био близу. Смијенио сам једног политичара, није на највишем нивоу. Увијек размишљам за и против, и у складу са тим се и понашам. То је дио мог мандата, дио моје одговорности.

Старт: Зашто у 2008. години треба остати у БиХ?

Мирослав Лајчак: Зато што ће то бити добра година у БиХ. Боља од претходне. И то је то.